

Posudek vedoucího diplomové práce

Bc. Barbora Pešková Dlouhodobé sledování pacientů po první atace schizofrenie z hlediska kognitivní výkonnosti a jejího vztahu k psychosociálnímu fungování

Katedra psychologie FFUK Praha 2017

Autorka volí důležité klinické téma, kterému se v současné době věnuje v neuropsychologii (resp. v neurokognitivní psychologii) výrazná pozornost. Jde o souběžnou snahu s kognitivní a sociální rehabilitací osob se schizofrenním onemocněním. Vše je srozumitelně vysvětleno již v abstraktu práce. Čtenář zde však narazí na nebezpečí jistého nedorozumění, když se písmenem „T“ označuje jak T-skór, tak čas (etapa T1 a T2).

Struktura práce je srozumitelná. Po úvodu věnuje autorka poměrně značný rozsah tématu schizofrenie (popis, příznaky, dělení apod.). Chápu, že se to téměř nabízí, když je práce zaměřena na to souvislosti tohoto onemocnění, ale ptám, jestli je to opravdu nutné v takové šíři. Doporučuji vždy otázku, jestli vše co autor jakékoliv práce píše je nutné pro rozvíjení postupu řešení problému. Jinak v této části oceňuji rozbor chápání schizofrenie (viz E. Kraepelin, E. Bleuler, K. Schneider a další). To je autorkou dobře využité v pozdějším výkladu oblastí zmíněného deficitu. Také porovnání chápání schizofrenie v MKN a DSM-5 je pěkné a užitečné pro dobré porozumění. V části věnované kognitivním funkcím a psychosociálnímu fungování je detailnější popis již zcela na místě, protože to uvádí budoucí popis proměnných, které budou sledované a měřené. Podrobně a přesvědčivě se tomu autorka později věnuje v empirické části. Oceňuji například pozornost věnovanou kognici v prodromálním stadiu, dynamice projevu kognice a tedy i deficitů.

Při čtení práce si čtenář může dobře uvědomit nutnou souvislost mezi kognitivním fungováním a fungováním člověka v sociální oblasti, a že tedy i diagnostika je přes tyto oblasti propojená. V praxi rehabilitační to potom znamená komplexní podobu psychoedukace. Pozoruhodné je také autorčino připomenutí tzv. kognitivní remediace jako postupu reparace postižení schizofrenním procesem.

Ale to jsme již v empirické části, kterou autorka nazývá „Úvod do problému“, kde (viz kapitola 5 „Cíl výzkumu“, „Formulování hypotéz“, atd.). Trochu to působí dojmem, že vše výše řečené (tedy psané) ještě nebyl vlastní problém (jistě byl). Výhodou zde realizovaného projektu je návaznost na tradici podobných projektů realizovaných odborníky ve světě i u nás. Také autorkou zvolené testové metody (neuropsychologická baterie MCCB, PANSS, PSP) jsou již prověřené. Detailnější zkoumání kognice u schizofrenních pacientů je bezesporu třeba. Autorka na vstupu formuluje tři výzkumné hypotézy (v podobě alternativních hypotéz) vycházejících právě z výsledků dosavadních výzkumů. To má dobrou logiku a je to srozumitelné. Jen poznámka: pod čarou na s. 48 je definování alternativní a nulové hypotézy. Je to správně; jen potom formulace hypotézy H3A „kognitivní výkon je stabilní po roce od prvního měření“ si čtenář patrně přeloží ve smyslu, že nebude nalezen rozdíl. To je ovšem přesně to, jak by zněla hypotéza nulová. Jak tomu tedy rozumět? Od s. 56 autorka prezentuje výsledky statistické analýzy. Vše doprovází graficky povedenou dokumentací. Domnívám se ale, že by bylo třeba přece jen přidat více vysvětlujících informací: zopakovat znění hypotézy

(resp. testované hypotézy) a nakonec formulovat z toho vyplývající závěr. Autorce je to jistě jasné, ale čtenář už se orientuje hůře. A snad by bylo i vhodné připomenout zvolenou hladinu významnosti. Není kritérium p menší než 0.05 značně tvrdé? A dále: u přehledu výsledků H1A autorka počítá procento pacientů s oslabenou minimálně v jedné kognitivní doméně. Ano, výsledek 75% odpovídá pracovnímu očekávání formulovanému v přehledu hypotéz. Jen bych byl opatrní s formulací, že to potvrzuje alternativní hypotézu. Výraz „HA“ a její přijímání jaksi předpokládá testování nějaké nulové (H_0) hypotézy, Ale to se v tomto konkrétním případě nedělo, že? Zde se sčítala procenta... A ještě: Alternativní hypotéza není nikdy potvrzovaná, pouze přijímaná. Na s. 60 je uvedeno, že H3A nebyla potvrzena (k „povrznutí“ HA viz poznámka výše). Bylo by třeba trochu přesnějšího rozvedení, co to znamená. Původně je H3A formulována jako předpoklad stability (tedy neexistence rozdílu). Teď je konstatováno, že tento předpoklad neplatí, tedy že existuje významný rozdíl mezi T1 a T2. Je tomu tak? To ovšem statisticky znamená, že byla vyvrácena nulová hypotéza o neexistenci rozdílu a ... je zde rozdíl mezi T1 a T2. Nejde v tomto případě o drobné terminologické zmatení? Dále: z Tab.7 by při jednoprocenní hladině významnosti nebyl ani jeden testovaný rozdíl statisticky významný. Tedy by byla přijata alternativní hypotéza o neexistenci rozdílu (tedy existenci stability po jednom roce). V případě pětiprocenní hladiny by však dvě dimenze (resp. dva rozdíly) ze šesti již významné byly. Při neparametrickém testování (viz Tab 8) by to byly již čtyři dimenze. Ano, tedy dvě třetiny testovaných dimenzí se ukázalo jako statisticky významné a nulová hypotéza byla u nich vyvrácena. Ale ještě jsou zde dvě nevyvrácené. Jak to chápat? Nicméně opakuji, že rozumím autorčině závěrům, že H3A „nebyla potvrzena“. Jen to formulování a argumentování považuji za málo šťastné.

Diskusi autorka pojala smysluplně a zodpovědně a opět ukázala, že řešený projekt je důležitý a je třeba jej i nadále propracovávat v zájmu stále se zlepšující diagnostiky a péče o pacienty se schizofrenií.

Ptám se ještě na některé drobné detaily v citování. Proč je někde uvedeno „podle ...“ (např. s. 11 „(cit. podle Pull, 2003). „ a jinde je běžné uveden zdroj (např. s. 12 „(Wing & Agrawal, 2003)“ ? Obecně je také uvádění citace na konec poslední věty v odstavci záludné, protože potom není jasné, co všechno se k citaci vztahuje (jestli ta poslední věta nebo celý odstavec). Na mnoha místech to však autorka řeší velmi správně. Celkově se mně však jeví autorčina práce s odkazy (podle systému APA) jako přehledná a správná.

Závěr: Celkově práci hodnotím jako zdařilou, psanou invenčně a s přehledem. Konstatuji, že práce splňuje podmínky na ni kladené a já ji doporučuji k obhajobě. Pokud autorka dobře vysvětlí moje výše zmíněné nejasnosti, navrhuji hodnocení: výborně.

Praha 10.5. 2017

Jiří Šípek